

λέγει τοῦτον τὸν ὁρώμενον, ὃν οὕτως ἐκάλεσεν ἡ Παρθένος. Τοῦτο φρονεῖτω ἕκαστος ἐν ἡμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τί γὰρ ἐφρονήσαμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ; « Ὁς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. » Τί ἐστι τὸ λεγόμενον; Ὁ ἐξ ἄρπαγῆς ἐλευθερίαν λαβὼν, οὐδὲν δουλικὸν ὑπομένει, ἵνα μὴ πρόκριμα τῇ ἐλευθερίᾳ ποιήσῃ. Τί οὖν αὐτός; Ἐπειδὴ τῇ φύσει Δεσπότης ἦν, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ. Τὸ γὰρ τῆς οἰκονομίας οὐδὲν ἔδραψε τὴν θεότητα. « Ὁς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν. »

Ε'. Εἰπέ μοι τὴν τοῦ Μονογενοῦς κένωσιν. Εἰ μὴ τὰ ἀνθρώπινα πέπονθε, ποῦ ἐκενώθη; ὅταν δὲ λέγω πέπονθέναι Θεόν, φυλάττων τὴν φύσιν ἀπαθῆ λέγω πάθος γὰρ περιῆψε Θεῷ, οὐ φύσις παθητῇ, ἀλλὰ πρὸς (75) τὸ παθητὸν ἔνωσις. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ φιλόανθρωπος Δεσπότης συμπαθῆσαι προσέθετο (76) τῷ οἰκέτῃ, εἶχε ἐκ τῆς φύσιν ἀπαθῆ, ἐνώσας ἑαυτῷ τὸ παθητὸν, τὸν σκοπὸν ἀνεπλήρωσεν. Οὕτω παραγέγονεν ὁ Δεσπότης οὕτως ἐπέστη τῷ φυγάδι· ὡς σύνδουλος φαινόμενος, καὶ ὡς Δεσπότης εὐεργετῶν· μορφὴν δούλου δεικνύς, καὶ χάριν Δεσπότου χαριζόμενος· πεινῶν ὡς δούλος, καὶ ἄρτους πηγάζων ὡς Θεός· κοπιῶν ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ νώτου θαλάσσης βαδίζων ὡς Θεός· ὑποστελλόμενος τὸν σταυρὸν ὡς ἄνθρωπος· καὶ γὰρ τοῖς πάθεσιν ἐπιστοῦτο τὸ φαινόμενον, καὶ τοῖς θαύμασιν ἐδείκνυ τὸ κρυπτόμενον. Οὕτω φανεῖς ἄνθρωπος, ἡμᾶς ἅπαντας εἰς τὴν οἰκειότητα συνήγαγεν. Ἰωάννην ἡμῖν διδάσκαλον ἐπέστησε, τὸν υἱὸν τῆς βροντῆς, τὸν κεχαρισμένον τῇδε τῇ μητροπόλει, τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης κειμήλιον, τὸν ἐνὶ στίχῳ παῖσαν ἐκθέμενον τὴν εὐσέβειαν. « Ὁ Λόγος, φησὶ (77), σὰρξ ἐγένετο. » Ὁ ὢν, ἐγένετο σὰρξ· ὢν μὲν διὰ τὴν φύσιν, ἐγένετο δὲ διὰ τὴν οἰκονομίαν. Δι' οὗ, καὶ μεθ' οὗ, τῷ Πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

caro; erat quidem per naturam, factum est autem per dispensationem. Per quod, et cum quo, Patri sit gloria et imperium cum sancto Spiritu, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

ΟΜΙΛΙΑ Δ'.

Εἰς ἀρίαν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα.

Α'. Προφητικὸς ἡμᾶς καὶ τήμερον ἐπὶ τὰ θεῖα εὐχαριστήρια διεγείρει καὶ συνωθεῖ λόγος. « Εὐαγγελίσασθαι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, » προσέταττεν· ἀναγγέλλειν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς τὰ θαύματα αὐτοῦ. Ἰνοὺς γὰρ διὰ Πνεύματος ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, ὅτι περ τὰ ἀποκρυφέντα ἀπὸ νομικῶν σοφῶν, καὶ ἅ συνελθόντων τόμοις ἐγκεκώφωκε (78) πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, νηπίοις γέγονεν εὐδοκία ἔμπροσθεν

A Jesum nominat qui cernebatur, cui Virgo id nominis imposuerat. Hoc quivis in se sentiat, quod est in Christo Jesu. Quid ergo in Christo Jesu sensimus? Nempe quod, « cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se Deo esse æqualem⁸³. » Quid est quod dicitur? Sane qui per rapinam libertate potitur, nihil servile pati sustinet, ne libertati aliquod præjudicium generet. Quid ergo ille? Quoniam natura Dominus erat, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo. Dispensationis enim mysterium divinitatem non læsit. « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens⁸⁴. »

B V. Explana mihi Unigeniti exinanitionem. Quomodo enim se exinanivit, si humana non perpessus? Verumtamen cum Deum passum dicimus, semper naturam illius a passione eximimus. Etenim non natura passibilis, sed unio ad id quod pati poterat, Deum patibilem effecit (in naturam enim illius passio nulla cadit). Posteaquam enim misericors Deus servo compati decreverat, cum naturæ esset impatibilis, eo quod pati poterat sibi unito, propositum suum adimplevit. Ad hunc modum Dominus ad nos accessit, eaque ratione servo fugitivo astilit. Ut conservus visebatur, et ut Dominus beneficia impertiebatur: servi formam præ se ferebat, et gratiam ut Dominus subministrabat: esuriebat ut servus, et panes multiplicabat ut Dominus: ut homo defatigabatur, ut Deus super dorsum maris ambulabat: crucem formidabat ut homo (nam visibilis naturæ passionibus quod cernebatur astruebatur); et miraculis latentem naturam demonstrabat. Hoc modo homo apparens, nos omnes in suam familiaritatem adduxit. Joannem nobis magistrum præfecit tonitruum filium, huic metropoli donatum, communem terrarum orbis thesaurum; qui unico versiculo universam pietatem explicavit: « Verbum, inquit, caro factum est⁸⁵. » Quod erat, factum est

HOMILIA IV.

In sanctam Deiparam et in Simeonem.

I. Etiamnum hodie nos propheticus sermo ad Deo referendas gratias excitat et impellit. Mandavit ut « de die in diem annuntiemus salutare Dei nostri: ut annuntiemus gentibus gloriam ejus, in omnibus populis mirabilia ejus⁸⁶. » Cum enim vir mirabilis David per Spiritum cognovisset⁸⁷, fuisse beneplacitum coram justo iudice Deo, ut abscondita a legalibus sapientibus, et quæ prudentium libris ad veritatis agnitionem obmutuissent (78), parvu

⁸³ Philipp. ii, 6. ⁸⁴ ibid. 6, 7. ⁸⁵ Joan. i, 14. ⁸⁶ Psal. xcv, 2. ⁸⁷ Matth. xi, 25.

(75) Ἡ πρὸς.

(76) Προέθετο.

(77) Ὁ λόγος γὰρ, φησὶ.

(78) Quæ prudentium libris obmutuissent, ἅ συν-

κτώων τόμοις ἐγκεκώφωκε. Velut nimirum illis ignota. Porro alludit ad tomum illum novæ scripturæ novæ (Isa. viii, 1), de quo paulo inferius.

κύρει· διὰ γαστρος ἀνατείλασα, τὸν καρπὸν σὺν τῷ A
πρέμνῳ ἀναζωοποίησε.

Γ'. Αἰὸς, ὡς ὀφείλεται καὶ θεόδουλοι εὐγνώμονες, ὁμολογήσωμεν τῷ τε Θεῷ Λόγῳ, τῇ τε Μητρὶ, τὸ τοῦ λόγου ἰῶρον, ὅσον ἐπαρκοῦμεν· μὴ ἐπαισχυνόμενοι τὴν μενοειδίαν τῶν προσαξιῶν· ἀλλ' ἐφρδυνόμενοι τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, προσκυνούμενοι τὸ ὑπερέχον τῶν Δεσποτικῶν. Οὐ γὰρ περιγράψαι ῥητορικοῖς λόγοις τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν, κατὰ τὸν ἀνθρώπινον προσαγωνιζόμενοι νόμον, ἀλλ' ἐκλαμφθῆναι τῷ φωτισμῷ τῆς θείας μνήμης. Ἀεὶ μὲν γὰρ τὴν ἡττηθῆναι, τοῖς ἀντιπάλοις φέρει τὴν ἀδοξίαν· ἐνταῦθα δὲ, τὸ ὑποκύψαι τοῖς ὑπὲρ κατάληψιν, ἄγει τὴν εὐδοξίαν. Ἦκωμεν τοιγαροῦν εὐαγῶς ἐπὶ τὴν ὕμνον, ἦκωμεν χαίροντες, ἀνευφημοῦντες, δοξολογοῦντες καὶ μεγαλύνοντες τὸ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον μυστήριον, ἐξάρχοντες B
τοῦ οὐρανοπολίτου Γαβριὴλ τῶν θείων προσφθεγκτηρίων, καὶ λέγοντες· « Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ. » Μεθ' οὗ δευτερώσωμεν· Χαῖρε, τὸ ἐκπόθητον ἡμῶν εὐφραντήριον· χαῖρε, τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀγαλλίασμα· χαῖρε, τὸ ἡδύπνοον ὄνομα· χαῖρε, τὸ θεολαμπές καὶ περίχαρι πρόσωπον· χαίροις, τὸ πάνσεπτον μνημόσυνον· χαίροις, ἡ σωτήριος καὶ πνευματικὴ κώδεσις· χαίροις, φωτοστόλιστε μήτερ ἀδύτου φέγγους· χαίροις, πανάχραντε μήτερ ἀγιότητος· χαίροις, διειδεστάτη πηγὴ τοῦ ζωοποιοῦ νάματος· χαίροις, νέα μήτερ καὶ νεογενίας τὸ πλαστήριον· χαίροις, ἀνερμήνευτε μήτερ ἀκαταληψίας· χαίροις, ὁ καινὸς κατὰ Ἰσαΐαν τόμος τῆς νέας συγγραφῆς, ἧς μάρτυρες πιστοὶ, ἄγγελοι τε καὶ ἄνθρωποι· χαίροις, C
τὸ ἀλάδαστρον τοῦ ἀγιαστικοῦ μύρου· χαίροις, καλλιέμπορε τοῦ πρῶθενικοῦ δηναρίου· χαίροις, ὅλον πλάσμα καὶ περιδρακτικὸν τοῦ πλαστοργοῦ· χαίροις, χώρημα ἐλάχιστον, χωρήσασα τὸν τοῖς πᾶσιν ἀχώρητον.

Δ'. Καὶ τίς τὴν γενεάν τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς γνώσεως διηγῆσεται; τί θαυμάσωμεν; τὸν θεῖον καὶ ἀνέκφραστον τόκον, ἢ τὴν ἀνερμήνευτον λοχείαν; Οὐ περιδράττεται λόγῳ, τὰ ὑπὲρ λόγον· οὐ περιγράφεται νοῦ, τὰ ὑπὲρ ἔννοιαν. Εἰ γὰρ καὶ κατατολμᾷ γραφεὺς γραφίδι διαχαράξαι τὴν μητέρα τῆς οἰκονομίας, ἀλλ' οὐδὲν λόγῳ ἐκφράσαι δυνήσεται τὸν τρόπον τῆς κυοφορίας. Τί οὖν; ἀρχὴν ἐπιβῶμεν τῷ τόκῳ; ἀλλ' οὐχ ὑφέστηκεν. Ἀτρεπτον, ἀναρχον, αἰδίον ὀνομάζωμεν τὸν τεχθέντα; ἀλλ' ἀρχὴν ὑποχρόνιον δείκνυσιν ἡ κατὰ D
σάρκα γέννησις. Βρέφος οὖν καλέσωμεν τὸν γεννηθέντα; ἀλλὰ Παλαιὸν αὐτὸν τῶν ἡμερῶν καὶ Ποιητὴν τῶν αἰώνων γνωρίζομεν. Θαῦμα τὸ πᾶν. Ὅταν μὲν γὰρ πρὸς τὴν ὕψειν βλέπω τῆς σαρκὸς, ἀνέλκει με τῆς θεότητος ἡ ἐπίστασις· ὅταν δὲ πάλιν ἀναχθῶμεν (80*) τῆς θεότητος, καθέλκει με αὖθις τὸ μέτρον καὶ ἀφαντασίαστον τῆς σαρκὸς· καὶ τὸ ἄρρήτον τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως τῶν φύσεων, παιδευτήριόν μοι

A ventre oriens partus, cum trunco fructum vivificavit.

III. Idcirco velut debitores Deique servi benevoli, tum Dei Verbo, tum Matri, quantum possumus, verbi donum confessione promamus : non erubescences tenuitatem oblationum; sed naturæ bonis læti, ac Dominicam excellentiam adorantes. Non enim eo præludimus, ut juxta humanas leges oratoriis sermonibus argumentum subjectum circumcludamus, sed ut memoriæ divinæ corusco illustremur. Ubique sane ab adversariis superari inglorium : hic autem, iis succumbere quæ superant comprehensionem, plane gloriosum. Pie ergo et sancte ad canticum accedamus; accedamus gaudentes, clara celebrantes fama; glorificantes et magnificantes quod intellectum sermonemque sacramentum exsuperat : atque a cœlesti illius civis Gabriel salutatione initio ducto, dicamus : « Ave, gratiosa (81), Dominus tecum ». Cum quo iterum resumamus : ave, desiderata nobis lætitia; ave, gloriatio Ecclesiæ; ave, nomen dulce spirans; ave, divine fulgens admodumque gratiosa facies; ave, perquam venerabile monumentum; ave, vellus salutare et spiritale; ave, lumen induta, mater splendoris nescientis occasum; ave, intemeratissima mater sanctitatis; ave, pellucidissime fons vivifici laticis; ave sis, nova mater, et novi ortus felicitium; ave sis, incomprehensionis mater inexplicabilis; ave, novus ille juxta Isaïam ³ tomus scriptionis novæ, cujus fidi testes, angeli atque homines; ave, alabastrum illud unguenti sanctificationis; ave sis, bona mercatrix denarii virginitatis; ave, ceu figmentum, sed quod fictorem habeat circumplecti; ave sis, minima capacitas, illum capiens quem nulla res capiat.

IV. Quis porro illius qui scientia est antiquior, generationem enarrabit ⁴? Quid admiremur; divinumne et ineffabilem partum, an conceptum inexplicabilem? Non potest oratio complecti quæ superant rationem. Non circumscribit animus quæ sunt supra intellectum. Quanquam enim præsumit scriptor stylo exarare matrem dispensationis (82), nulla tamen ratione, modum partus edisserere poterit. Quid ergo initium partui imposuerimus? At non consistit, velut immutabilis, velut principio carentis. Nominabimus æternum, natum puerum? at ostendit nativitas carnalis temporaneæ durationis initium. Dicemus ergo infantem partu editum illum? At scimus Antiquum dierum ⁵, et factorem sæculorum ⁶. Universum miraculum. Sane cum ad carnis demissionem aspicio, me subvehit divinitatis consideratio : cum autem in divinitatem fuerimus subvecti, trahit me rursus et demittit modus atque veritate

* Luc. i, 27. ³ Isa. viii, 1. ⁴ Isa. lvi, 8. ⁵ Dan. vii, 13. ⁶ Hebr. i, 2.

(80*) F. ἀναχθῶ μετὰ. EDIT.

(81) Ave, gratiosa : κεχαριτωμένη· velut gratificata : habens gratiam, sed acceptam; quod passivum illud subindicat; : vulg. Gratia plena : sensu non diverso.

(82) Matrem dispensationis : τὴν μητέρα τῆς οἰκονομίας. Velut matrem assumpti οἰκονομία et admirabili illa dispensatione, hominis. Latissimus usus illius vocis in materia incarnationis

subsistens carnis ratio : mihi que arcanum inconfusæ unionis naturarum, virtutis divinæ schola efficitur. Hujusmodi nobis mirabilia, suis semper sacris illucescentibus fulgoribus, diva Mater Virgo affert. Nam « Apud eam est fons vitæ ⁷ ; » uberaque « rationabilis lactis et sine dolo ⁸ : » a quibus modo, sugendæ dulcedinis gratia, studio accurrimus : non velut priorum obliti, sed cupiditate futurorum. Nihil enim sæpius beneficio affectum esse, majori unquam desiderio bonorum vetuerit ; quin priorum donorum, eorumque quibus animus lætitiā habuit, sequentes illecebras succendens splendor sitim facit. Nequaquam enim sustinet amor, ut ne in divinis assurgat sublimeque petat (83).

V. Quod si quis censetur nomine Christianus, fertque moleste et velut vertigine correptus dolet, ad divæ Virginis dignitatem illam clarissimumque et proprium Deiparæ nomen ; vane is et ementite sanctitatis sibi appellationem, qui dogmatis dissentiat, blanditur. Nihil enim ipsi ex titulo et quadam velut pietatis informatione, commodi, ut « qui ejus abneget virtutem ⁹ : » quando « Dei regnum, non in sermone, sed in virtute ¹⁰, » magnus ille præco pronuntiavit. Nam cum esset « falsus frater et subintroductus ¹¹, » juxta quod scriptum est, « atque libertatis explorator, » neque præceptoris illius divini, suasibilis auditor fuit, docentis : non lege sancire « adversus veritatem, sed pro veritate ¹². » Fuerit igitur utile ad pios et simplices confirmandos brevi quadam quæstione cum adulterino et factitio (sic enim mente profanos compellare licet) exercitatione conserere. Cedo igitur percontantibus nobis : utrumne, vel sensu Judaico, ut virum, ita et Adæ conjugem intemeratis opificis manibus fictam, dicenti legi divinæ, assentiris ? Et si quidem negaveris : nonne propalam a nobis et Scripturis extraneus existis ? Si autem affirmaveris, quid stulte a veritate dissentis, Deique placitum in sanctissima Virgine ad communem salutem provide dispositum detractas atque renuis ? Qui enim antiquam illam Virginem sine probro condidit, ipse et secundam sine nota et crimine fabricatus est ; quique quod est deforis, pulchre fecit, etiam quod intus est, ad domicilium animæ, sancte perornavit. Quod itaque suavissimum delectabilissimumque Deo visum est, qui tu Judaicæ vanitatis sermonibus, ceu turpissimum, universorum ipse præturpissime subvertere præsumis ? Sane vero, o attonite insipientissimeque : « Tu quis es qui respondeas Deo ¹³ ? » Nam si etiam aecori Deo est ut sinxerit, quemadmodum ut et in proprio figmento inhabitaret, sicut tu dicis ; etiam fuerit quod manere visus sit (84).

A γίνεται τῆς θείας δυνάμεω . Τοιαῦτα παράδοξα ἀεὶ ἡμῖν ἡ θεία Μητροπάρθενος ἐν ἀγίαις αὐτῆς ἐπιλάμψεσι προσκομίζεται . « Παρ' αὐτῇ γὰρ πηγὴ ζωῆς » καὶ μαστοὶ « τοῦ λογικοῦ καὶ ἀδόλου γάλακτος » ἀφ' ὧν καὶ νῦν σπουδαίως προσδεδραμήκαμεν θηλάσαι γλυκασμόν, οὐ λήβη τῶν προλαβόντων, ἀλλ' ἐπιθυμία τῶν μελλόντων . Οὐ γὰρ τὸ πολλάκις εὐεργετηθῆναι, τῶν ἀγαθῶν τῆς πλείονος ἐφέσεως ἡμᾶς διείργει ποτέ· ἀλλὰ καὶ λαμπρότης τῶν προσδεδωρημένων καὶ παιδρυνάντων, δέψεις καθίσταται, ὑπεκκαυμείρας (83) τὰ μετέπειτα ἐντροφήματα . Οὐ προσίεται γὰρ οὐδαμῶς [μὲν] κορυφοῦσθαι πρὸς τὰ θεία ἔρωσ.

B E'. Εἰ δέ τις Χριστιανὸς χρηματίζειν δοκεῖ, καὶ πρὸς τὴν Θεοτόκον, τῆς ἐνθέου Παρθένου, ἀσχάλλει καὶ προσλιγγιᾷ, ἀξίωμα τι καὶ ἐνεργέστατον καὶ κύριον ἔνομα, ματαίως καὶ κιθόδηλως ἐγκαλλωπίζεται τῇ προσηγόρᾳ τῆς ὁσιότητος, τοῖς δόγμασι διαφωνῶν . Οὐδὲν γὰρ αὐτῷ τὸ ἐναίσιμον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἐπιμορφώσεως τῆς εὐσεβείας, « τὴν δύναιμι αὐτοῦ ἐξαρνουμένῳ » ἐπεὶ « μὴ ἐν λόγῳ, ἀλλὰ ἐν δυνάμει τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν εἶναι, » ὁ μέγας ἀπεφήνατο κήρυξ . « Ψευδᾶδελφος γὰρ καὶ παρείσακτος, » κατὰ τὴν Γραφὴν, καὶ τῆς ἐλευθερίας κατάσκοπος ὑπάρχων, οὔτε γέγονεν εὐπειθὴς ἀκουστὴς τοῦ Θεοῦ διδασκάλου ἐκπαιδεύοντος· οὐ νομοθετεῖν « κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. » Χρήσιμον δὴ οὖν, ὑπὲρ στηριγμοῦ τῶν ὄντων εὐσεβῶν καὶ ἀκεραίων, βραχεῖάν τινα πεῦσιν συγγυμνάσαι τῷ παρασῆμῳ καὶ παρεγγράπτῳ· οὕτω γὰρ θέμις ἀναγορεύειν τοὺς βεβήλους τὴν γνώμην . Λέγε τοίνυν ἡμῖν πυνθανομένοις, οὕτω δὲ πότερον συντίθεσαι καὶ Ἰουδαϊκῶς τῇ ἱερᾷ νομοθεσίᾳ, ἀχράντοις τοῦ Δημιουργοῦ χερσὶ διαπεπλάσθαι τὴν ὁμόζυγον τοῦ Ἀδάμ φασκούσῃ, καθάπερ τὸν ἄνδρα ; Καὶ εἰ μὲν τὸ, οὐ, φῆς, οὐ δήλως ὑπάρχεις ξένος ἡμῶν καὶ τῶν Γραφῶν ἀλλότριος ; εἰ δὲ τὸ, ναί, συμφίης· τί ἀνοήτως διαφέρῃ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀφηνιάζεις καὶ ἀπαναίνη τὴν εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐν παναγίᾳ Παρθένῳ ἐπὶ κοινὴν σωτηρίαν οἰκονομηθεῖσαν ; Ὁ γὰρ δημιουργήσας τὴν πάλαι Παρθένον ἀνυδρίστως, αὐτὸς καὶ τὴν εἰς δεῦτερον ἐτεκτῆνατο ἀναμώμως· καὶ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν ὡραίως, αὐτὸς καὶ τὸ ἔσωθεν κατεκόσμησεν εἰς κατοικητήριον ψυχῆς εὐαγῶς . Τὸ τοίνυν προσηνέστατον καὶ περιχαρέστατον ὁφθέν τῷ Θεῷ, πῶς ὥς ἂν αἰσχιστον, αἰσχιστότατε πάντων, συνανατρέπειν τολμᾷς Ἰουδαϊκαῖς εἰκαιολογίαις ; Μενοῦνγε γὰρ, ὦ φρενόβλαβε[ς] καὶ ἀφρονέστατε, « Σὺ τίς εἶ ὁ ἀποκρινόμενος τῷ Θεῷ ; » Εἰ γὰρ καὶ τὸ πλάσαι ἀνύθριστον Θεῷ, καθὼς καὶ τὸ ἐνο[ι]κῆσαι ἐν τῷ ἰδίῳ πλάσματι, ὥσπερ σὺ φῆς, καὶ τὸ κατασκηνώσαι δόξαν.

⁷ Psal. xxxv, 10. ⁸ I Petr. ii, 2. ⁹ II Timoth. iii, 5. ¹⁰ I Cor. iv, 20. ¹¹ Galat. ii, 4. ¹² II Cor. xiii, 8. ¹³ Rom. ix, 20.

(83) *Ut ne in divinis assurgat, sublimeque petat*· μὴ κορυφοῦσθαι πρὸς τὰ θεία. Velut humiliter accipiendo dicta in Mariam divina privilegia, illud maxime singulare, ut sit veritate Deipara, de quo statim.

(84) *Etiam fuerit, quod manere visus sit* : καὶ τὸ κατασκηνώσαι δόξαν. Subtile argumentum : quo tamē.

(85) *Forte, δέψεις καθ' ὑπεκκαυμείρατα* [ἴμο δέψης καθίσταται ὑπέκκαυμα πρὸς vel εἰς. Ewitt.].

Γ'. Καίπερ καὶ τὸ πλάσσειν, αθεῖται δια λαμβάνουσι Ἀ
Γραφαί. Οὐδὲν γὰρ τῷ Θεῷ φίλον, ἄτιμον καὶ ἐφ-
ύδριστον· ἀπαγε! « Ἐξομολόγησις γὰρ καὶ μεγαλο-
πρέπεια, τὸ θεῖον αὐτοῦ καὶ πολυύμνητον ἔργον, ὡς
γέγραπται. Δεῖ τοίνυν θάτερον· ἢ, ὡς τὴν διάπλασιν
τῆς Εὐας πρὸς τοῦ Θεοῦ γεγενῆσθαι ὁμολογῶν προ-
θύμως καὶ εὐγνωμόνως, καὶ τὴν ῥηθεῖσαν αὐτῷ
πανσόφως ἐκ Παρθένου σάρκωσιν ἀποδέχου καὶ προσ-
κύνει ὃν τρόπον οἱ εὐσεβεῖς, εἴπερ βούλη τούτων
μέτοχος εἶναι· ἦτοι Ἰουδαϊκὸν περίθου σαυτῷ καὶ
ἄπιστον ὄνομα, ὡς ἐν ἐκείνοις τελῶν. Ἀμφίβιον γὰρ
οὐκ εἴωθε τεκνογονεῖν ἡ Ἐκκλησία· Χριστιανοὶ γὰρ
πειθῆνιοι τῷ Θεῷ τυγχάνοντες, ταῖς τῶν προφητῶν
ἀκούουσι θεοπνεύστοις προῤῥήσεσιν, οὕτω περὶ τῆς
πανυμνήτου Παρθένου πανταχοῦ βοῶνται· « Ἠγίασε
τὸ σκήνωμα αὐτοῦ Ὑψιστος· ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ αὐτῆς,
καὶ οὐ σαλευθήσεται. » Καὶ αὖθις· « Ἄνθρωπος
ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ
Ὑψιστος. » Οἱ δὲ τῆς ἀληθείας ἀντίδικοι, σαρκικοὶ
τυγχάνοντες, καὶ « Θεοῦ Πνεῦμα μὴ ἔχοντες, »
σαρκικῶς περὶ πνευματικὰ πεφρονήκασιν. Ἀληθῶς
γὰρ τὸ σοφῶς εἰρημένον· « Ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ
δέχεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ. » Διὰ τοῦτο μὲν
ἐκ πολλοῦ φωταγωγηθῆναι εἴλαντο μαρτύριον, οὕτε
δὲ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς, τὴν εἰς ἀγιασμὸν ἀλλοίωσιν
τῆς Παρθένου ἡδουλήθησαν συνιέναι. Ὅψις δὲ ἀδή-
λων, τὰ προφανέστατα πέφυκε. Εἰ γὰρ δὴ σίδηρος πυρὶ
συνομιλήσας, ὁ μέλας καὶ γεώδης, παραστάμενά πως
καρακίζει, τὰς (86) παρὰ φύσιν κηλίδας, καὶ ἐν καιρῷ,
τῆς φύσεως καθίσταται· τὰχιστα δὲ, πρὸς τὴν ἐκπυ-
ρῶσασαν δραστήριον φλόγα ἀφομοιωτὰ προσκτάται,
καὶ ἀνέπαφος καὶ καταφλεκτικὸς πάσης ὕλης γίνε-
ται· ποταπὸν, εἰ πανάχραντος Παρθένος, ἐξεπυρώθη
διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ πυρὸς ἐμβολῆς εἰς καθα-
ρόν· καὶ ἀπε[σ]μήχη μὲν τῶν ὕλικῶν ἀπάντων καὶ
τῶν παρὰ φύσιν, κατέστη δὲ διαυγὴς ἐν καλῷ τῆς
φύσεως, ὡς εἶναι λοιπὸν ἀδιάβητον καὶ ἀοικτον καὶ
ἀπρόσβλεπτον τοῖς σαρκικοῖς καρανοθεύμασι; Καὶ
ὃν τρόπον, ὁ τὸ ἐπιχεόμενον κατὰ κορυφῆς ὑποδε-
χόμενος ὕδωρ, ὅλῳ τῷ σώματι τὴν ὑγρὰν φύσιν δι-
ηθουμένην φέρει ἐξ ἄκρων εἰς ἄκρα· οὕτω δὲ καὶ τὴν
θεῖαν Μητέρα καὶ τὴν Παρθένον κατακαχεῖσθαι πε-
πίσμεθα ὁλοκλήρως τῇ ἀγιότητι τοῦ ἐπιφοιτήσαντος
Θεοῦ Πνεύματος· εἴθ' οὕτως εἰσδέχεσθαι τὸν ζῶντα

VI. Quamquam quod spectat ad fictionem, com-
plectuntur et tradunt divinæ Scripturæ. Nihil quippe,
quod Deo sit amicū, ignominiam aut probum
habet. Apage : « Confessio enim et magnificentia, »
sicut scriptum est ¹⁴, divinum ejus et laudatissi-
mum opus. Duorum igitur alterum necesse est :
aut, velut qui Evæ a Deo formationem prompte
probeque confitearis; etiam quæ de illo sapientis-
sime dicta est ex Virgine incarnationem; qua, pii,
ratione; suscipe adoraque, si modo illorum vis esse
particeps : aut ibi ipse Judæi et infidelis, velut qui
illis accensearis, nomen impore. Non enim habent
mores Ecclesiæ, ut vita ancipiti animal generet. Nam
Christiani, velut qui Deo morigeri sint et suasibi-
les, obaudiunt divinitus inspiratas prophetarum
prædictiones, ita ubique de laudatissima Virgine
clamantes : « Sanctificavit tabernaculum suum Al-
tissimus : Deus in medio ejus, et non commovebi-
tur ¹⁵. » Et iterum : « Homo natus est in ea, et ipse
fundavit eam Altissimus ¹⁶. » Adversarii autem ve-
ritatis, cum carnales sint, nec « habeant Spiritum
Dei ¹⁷, » carnaliter spiritalia sapuerunt. Verum
enim habet, quod sapienter dixit Apostolus : « Ani-
malis homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei ¹⁸. »
Idcirco optarunt a remotis doceri testimonium (86'),
non ex nostris et consuetis, Virginem ad sanctita-
tem mutatam, intelligere voluerunt. Atqui habent
res manifestissimæ, ut obscuras velut subjiciant
oculis. Cum ergo ferrum, nigrum illud et terreum,
quod suas illas a natura maculas et nigredines
juxta positis et tangentibus corporibus aspergat,
ubi commercium cum igne habuit, subque ipso mo-
mento, superius natura meliorique conditione effe-
ctum, similitudinem cum flamma quæ efficax suc-
cendit, celerrime comparata, tactu inaccessum red-
datur, et quod materiam quamlibet facile incende-
rit : quid mirum videatur, ut intemerata prorsus
Virgo, divini secretique a materia ignis accessu, ad
purum exarserit : utque omnibus concretis materiæ
et præter naturam deterisis, in naturæ decore splen-
dide constiterit : ita sane ut deinceps inaccessa et
importabilis inaspectabilisque, carnali vilitate dege-
neribus, fit? Ac velut qui infusam vertici aquam
suscipit, toto corpore a vertice ad ima stillantem

¹⁴ Psal. cx, 3. ¹⁵ Psal. xlv, 5, 6. ¹⁶ Psal. lxxvi, 5. ¹⁷ Judæ 19. ¹⁸ I Cor. ii, 14.

magis perstringantur Manichæi, ponentes φαντα-
σία et apparentia incarnationem, quam Nestorius
et sequaces, quamquam etiam ii perstringantur.
Nam unio illa σχετικὴ et habitus, quam pro naturali
et hypostatica ponebant, eo erat, ut videretur Fi-
lius Dei natura, qui excellenti tantum adoptione
Filius esset : alius plane a vero illo natura Filio et
Verbo, tanquam alia hypostasis : Deo autem qui
veritas est, tam est turpe velle videri aliquid,
quam esse illud.

(86) Corr. παραυτᾷ μὲν ἀπασκαρκαίζει τὰς, et
mox, ἐν καλῷ τῆς φ. Edit.

(86') Idcirco optarunt a remotis doceri testimo-
nium : ἐκ πολλοῦ φωταγωγηθῆναι τὴν μαρτυρίαν.
Τὸ, ἐκ πολλοῦ, opponeit τῷ, ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς· a
consuetis et humanis : velut abundat ad Phariseos
Matth. xii, 38, potentes signum de cælo : Velimus

a te signum videre : velut quibus consueta sanita-
veritatis conceptionis Deiparæ optarunt, non usuale
tota signa vilescent : ἐκ πολλοῦ ergo; a divinio-
exemplum; quod tamen, ut notissimum, obscura
ribus et remotioribus voluerunt discere testimonium,
non ab iis quæ familiari usu nota sunt. Vel ἐκ πολ-
λοῦ subaudi χρόνου· vetus aliquod testimonium,
rei declarandæ sit aptissimum : nempe illi sancti-
tati Mariæ quæ fuit ipsius Dei Verbi congruum ha-
bitaculum, ejus susceptione, in ejus quodammodo
translata qualitatem, eo modo quo ferrum suscepto
igne totum transfertur in qualitatem ignis, ut ignis
quodammodo videatur, nihilque indignum ejus
commercio, quamquam salva ejus essentia : quo
exemplo utantur Damascenus et alii, περὶ οἰκονο-
μίας, et ut carnis in Verbo et ex Verbo, dignitatem
explicent; ipsa re ipsa manente quod creata est.

gerit substantiam humidam : sic sane et divam A Θεὸν Λόγον, ἐν τοῖς τῶν παρθενικῶν καὶ καταμεμυ-
matrem virginemque, divini Spiritus adventantis ρισμένων θαλάμῳ.
sanctimonia omni parte delibutam; tum demum (87) viventem Deum Verbum, virginali unguenta-
que perspiranti thalamo suscepisse credimus.

VII. Rursus porro, dilecti, in se ipsum sermonem reducamus; eo interim valere jusso, qui adversus nefandum Nestorium, et iisdem cum eo moribus depugnat. Vos autem, dilectissimi, optime convenistis, ut et hodierna die Dei sacramenta honoretis, utque divinis Scripturis prænuntiata consideretis : nempe Virginem mire excellenti divineque decenti ratione, intemeratis ulnis gestantem illum, « Qui verbo omnia portat ¹⁹ : » Senem vero sacerdotem cupienti animo accedentem, quo exspectatum Pontificem Dominumque suscipiat : vetulam denique prophetissam, eum recipientem qui fuerat prophetatus. Utrisque enim opus erat : ut et masculini et B feminei sexus primitiæ ad pietatem et religionem, utriusque Redemptori occurrerent, atque ex utrisque futuros sanete adoratores in se ipsis designarent : quemadmodum etiam prænuntiavit patriarcha Isaac, cum filium suum Jacob patriarcham, commutatis benedictionibus prosecutus est (88), in mysticam futurorum intelligentiam abductus, dicensque : « Et adorabunt te filii patris tui ²⁰. » Non nesciebat autem vir justus, velut in duplici biga totam ipsius comprehensam progeniem. Suntque ea quæ sequuntur, dictis testimonio. Nam postquam dixisset : « Fias dominus fratris tui; » tunc subjunxit : « Adorabunt te filii patris tui ²¹; » a carnali ad spiritalem Jacob transiens. Sic sane etiam ad Esau locutus est : « Et dominum illum feci tuum : C et omnes fratres (ejus) feci ejus famulos. Tibi autem quid faciam, fili ²²? » Quare est plenissimum mysterio patris ænigma cœtusque filiorum; atque ejus, qui te tali cœtu adoratur. Quod divina docti mysteria Joannes et Paulus, divina edisserentes exposuerunt : ille quidem, cum ait : « Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri : iis qui credunt in nomine ejus : qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt ²³. » Hic autem dicens : « Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem : Abba, Pater ²⁴. »

VIII. Videtis, dilectissimi, lucidissimam consensionem Veteris et Novi Testamenti? Videtis ut nos

Z'. Ἐφ' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον πάλιν ἐπανάξωμεν, ἀγαπητοί, χαίρειν φράσαντα πρὸς τὸ παρὸν τῷ κατὰ τοῦ δυσωνύμου Νεστορίου καὶ τῶν ὁμοιοτρόπων αὐτοῦ. Ὑμεῖς δὲ, ὦ προσφιλέστατοι, κάλλιστα συνδεδραμήκατε, καὶ τήμερον τιμῆσαι Θεοῦ μυστήρια, καὶ κατανοῆσαι τῶν θείων Γραφῶν τὰ προμεμνημένα. Παρθένον μὲν ὑπερφυῶς ἅμα καὶ θεοπρεπῶς ἀχράντοις ἀγκάλαις φέρουσιν « τὸν φέροντα ῥήματι τὰ πάντα » πρεσβύτην δὲ ἱερέα, ἐπιθυμητικῶς προσιόντα ὑποδέξασθαι τὸν παραδοχθέντα Ἀρχιερέα καὶ Δεσπότην γηρχιάν τε προφήτην ἀπολαμβάνουσιν τὸν πεπροφητευμένον. Ἐδεῖ γὰρ ἑκατέρων τῶν πραγμάτων, τοῦ τε ἁρρένους, τοῦ τε θήλειος τὰ πρὸς εὐσέβειαν ἀκροθίνια προσυπαντῆσαι τῷ ἀμφοτέρων Λυτρωτῇ, καὶ τοὺς ἑκατέρων προτυπῶσαι ἐν αὐτοῖς ὁσίως προσκυνητάς. Ὡς περ καὶ πατριάρχης Ἰσαὰκ προμεμνηνυκεν, ἡνίκα ταῖς εὐλογίαις κατέστρεψεν τὸν ἐξ αὐτοῦ πατριάρχην Ἰακώβ, ἐπὶ θεωρίαν τῶν μελλόντων ἀπαγόμενος καὶ λέγων· « Καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου· » οὐκ ἀγνοήσας δ' ἔπαθεν ὁ δίκαιος, ὅτι περ ἐν διδύμῳ ξυνωρίδι ἡ πᾶσα αὐτοῦ ἐμπεριεληπταὶ γονή. Καὶ μαρτυρεῖ τῶν τούτου λόγων ἡ ἀκολουθία. Μετὰ γὰρ τὸ εἰρηκέναι· « Γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου· » τὸ τηνικαῦτα ἐπήγαγε· « Προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου· » ἐκ τοῦ σαρχικοῦ ἐπὶ τὸν νοητὸν μεταγόμενος Ἰακώβ. Οὕτω γοῦν καὶ πρὸς τὸν Ἠσαῦ ἔφασκε· « Καὶ κύριον αὐτὸν ἐποίησά σου, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οἰκέτας. Σοὶ δὲ τί ποιήσω, τέκνον; » Ὡς τε μυστικώτατον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πληθύος τῶν υἱῶ ἀίνιγμα, καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς προσκυνουμένου. Ὅπερ οἱ τὰ θεῖα πεφωτισμένοι μυστήρια Ἰωάννης καὶ Παῦλος θεολογοῦντες ἐρμήνευσον· ὁ μὲν, « Ὅσα ἔλαβον αὐτὸν, λέγων, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ· οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν· » ὁ δὲ φάσκων· « Ὅτι οὗτοι υἱοὶ, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κράζον· Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ. »

D II'. Ὁρᾶτε, προσφιλέστατοι, συμφωνίαν τηλαυγεστάτην Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης; Βλέπετε

¹⁹ Hebr. i, 3. ²⁰ Gen. xxvii, 29. ²¹ ibid. ²² ibid. 37. ²³ Joan. i, 12, 13. ²⁴ Galat. iv, 6.

(87) *Tum demum* : εἴθ' οὕτως εἰσδέχεσθαι τὸν ζῶντα Θεὸν Λόγον. Post illam Spiritus sancti adventu sanctificationem, quam Gregorius orat. in Christi natalem, προκάθαρσιν dicit, dum ait conceptum Dominum ex Virgine, καὶ ψυχὴν καὶ σάρκα προκαθαρθείσης τῷ Πνεύματι, quæ fuisset præpur-gata Spiritu, tum anima, tum carne : non munda-tione a sordibus quæ essent, sed translatione a minori ad majorem sanctitatem, et quæ deceret Dei matrem : ἔδει γὰρ, inquit, καὶ γέννησιν τιμηθῆναι, καὶ παρθενίαν προτιμηθῆναι, *prævie honorari virginitatem* : qui videtur sensus planus. Billius tamen : *Et virginitatem præferri oportebat* : nec vi-

deo quid habeat consequentiæ, nisi forte eo prælatam intelligat virginitatem illi, quia propter eam non fuerit neglecta, videaturque Virgo ipsa pluris quodammodo fecisse, ut maneret virgo, quam ut Dei mater fieret, illis verbis : *Quomodo fiet istud, quoniam virum, etc.*, eoque debuerit præpur-gari, et copiosissimum gratiæ munus accipere, quo integra et conciperet et pareret.

(88) *Commutatis benedictionibus prosecutus est* : ταῖς εὐλογίαις κατέστρεψεν. Attributis alteri, quæ alterius videbantur, ac adolescentiore fratri seniori præiatio.

πῶς καὶ περὶ ἡμᾶς τῷ ἀγαθῷ Δεσπότῃ ἡ στοργή; Ἀδελφοὺς ἡμᾶς κατηξιώσεν ἀναγορευσαί, καὶ υἱοὺς τοῦ κατὰ φύσιν αὐτοῦ Πατρὸς ποιῆσαι· οὐ κατὰ ἰσοτιμίαν, ὥς τινες ἀπροσεξίᾳ φερόμενοι ὑπετόπασαν. Ἀπαγε τὴν τούτων μεγαλορημοσύνην! Ἠγνόησαν γὰρ τὸ πρὸς Ἡσαΐαν πάλαι παρ' αὐτοῦ προειρημένον· «Μέγα σοί ἐστι τὸ κληθῆναι σε παῖδά μου»· ἀλλὰ κατὰ μίξιν ἀξιότητος, καὶ τῆς δι' αὐτοῦ τῷ Πατρὶ περιποιητικῆς προσαγωγῆς. «Τίς γὰρ ὁμοιωθήσεται τῷ Κυρίῳ ἐν υἱοῖς Θεοῦ;» φησὶν ἡ θεόπνευστος Γραφή. Οὐ γὰρ ψιλὸς ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ἵνα τὸ ὁμοιον τῷ ὁμοίῳ ἀνελλιπῶς συνουσιωθῇ. Κἂν γὰρ οἰκειώθημεν διὰ τὴν σαρκικὴν πρὸς ἡμᾶς συγγένειαν τῷ κατηξιωχότι, οὐχ ἥττον μειονεκτούμεθα ἀπροσβλέπτως καὶ ἐντρόμως παρ' αὐτοῦ, φυσικῶς καὶ ἐξουσιαστικῶς δεσπόζοντος. Τινὲς μὲν γὰρ «μὴ συνιέντες, μήτε ἀλέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαδεδαιούνται, ἀνθρώποις αὐτὸν συγκρίναι τὸν Δεσπότην καὶ Σωτῆρα φάσκουσι, τὴν περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἀμαθῶς προ[σ]φέροντες ἐν τούτῳ Δεσποτικὴν διάλεξιν, ἐν ᾗ προμεμαρτύρηκε φάσκων· «Μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν Ἰωάννου οὐδεὶς ἐστίν· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστίν»· ἀξυνετοῦντες σοφοί, ὅτι περ ἐφ' ὁδριστοῦ πλάσαντες τὴν εὐπροσωπευομένην αὐτοῖς τοιαύτην προ[σ]φέρουσιν ὑπόληψιν. Ἐν προφῆταις γὰρ, εἶρηκεν, οὐδεὶς μείζων Ἰωάννου, καθὼς ὁ Λουκᾶς μαρτυρεῖ. Οὐκοῦν οὐχ ἑαυτὸν, ἀλλὰ προφῆτην διγλαδὴ προφῆταις προγενεστέροις συνέκρινεν, ὡς ἐωραχότα τὰ ὑπ' ἐκείνων προκεκηρυγμένα. C Περὶ γὰρ ἑαυτοῦ εἶρηκε· «Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής»· τὸ δὲ, «Ὁ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστι, τὸν συνώνυμον τούτου ἐμφαίνει εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην, τὸν βροντῆς [Γῆδιν] ἀναγορευθέντα παρὰ τοῦ Σωτῆρος, μείζον πάντων ἐν τῷ εὐαγγελικῷ θεολογήσαντα κηρύγματι· ὅπερ βασιλεία οὐρανῶν προσφόρως ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ τῆς βασιλείας Κυρίου καὶ Δεσπότης, ὡς ἐπ' ἐκείνην τὴν ἀπέραντον προοδηγοῦν τοὺς ἐπομένους. Φησὶ γάρ· «Πορευθέντες κηρύξτε λέγοντες· Ἠγγίκεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ἀποκρούεται δὲ αὐτοὺς καὶ ἡ προφῆτου Δαβὶδ περὶ τούτων πρόρρησις φάσκουσα· «Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν συναγωγῇ Θεῶν· ἐν μέσῳ δὲ Θεοὺς διακρίνει·» Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ φύσει Κύριον προμηνύουσα, ὡς ἐν μέσῳ τῶν ἁγίων μαθητῶν ἐστῶτα καὶ διακρίνοντα τὸν προλεχθέντα Βαπτιστὴν, τοῖς τε παλαιότεροις προφῆταις, τῷ τε μεταγενεστέρῳ Ἰωάννῃ, καὶ τῆς αἰωνίου (89) κήρυξι.

Θ'. Καὶ μηδὲς προσκοπτέτω λέγων Θεοὺς, ἀκούων Θεόν· γέγραπται γάρ· «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες.» Οὐ γὰρ τοῖς μηδὲν οἶσι τὸν ὅτι Θεὸν συνέκρινεν ἡ Γραφή, Θεοὺς ὀνομάζουσα·

²⁴ Psal. xxi, 25; Hebr. ii, 41. ²⁵ Isa. xlix, 6. ²⁶ Psal. lxxxviii, 7. ²⁷ I Timoth. i, 7. ²⁸ Matth. xi, 41. ²⁹ Luc. vii, 28. ³⁰ Joan. v, 51. ³¹ Matth. xi, 41. ³² Marc. iii, 17. ³³ Matth. x, 7. ³⁴ Psal. lxxvi, 1.

³⁵ ibid. 6.

etiam bonus Dominus paterno prosequatur affectu? Dignatus est nos vocare, fratres ²⁴, suique ipsius Patris natura, facere filios: non per æqualitatem, ut aliqui minus attendentes sunt suspicati: apage sis eorum grandiloquentiam. Nescierunt enim quod olim ab eo ad Isaiam fuit prædictum: «Magnum tibi est, ut voceris puer meus ²⁵;» sed secundum contemperationem dignationis atque inductionis, qua Patri per ipsum vindicamur. «Nam quis similis erit Domino in filiis Dei ²⁶?» ait divinitus inspirata Scriptura. Non enim Christus est nudus homo, ut sine defectu, simile simili essentia, insit. Quamquam enim, carnali ad nos cognatione, sumus conciliati, eique facti domestici, qui dignatione voluit: nihilo tamen minus, nec aspicere sustinentes tremantesque, ab illo minorati sumus, qui natura meroque imperio dominatur. Sane, quidam «Non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant ²⁷,» ipsum Dominum et Salvatorem cum hominibus conferri dicunt, ille de Domini de Joanne Baptista ad propositum inscite proferentes, quo olim testificatus est, dicens: «Inter natos mulierum nullus major Joanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, major est illo ²⁸;» non intelligentes qui sapientes sibi videantur; ut in probrum, placentem sibi et specie arridentem quam finxerunt, hujuscemodi opinionem proferant. Nam dixit, nullum inter prophetas majorem Joanne, quemadmodum Lucas testatur ²⁹. Igitur non ipse se ipsum, sed prophetam utique anterioribus prophetis comparavit: velut qui vidisset, quæ ab illis quondam fuissent prædicata. Nam de se ipso ipse Dominus dixit: «Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum ³⁰.» Illud autem, «Qui minor est in regno cælorum, major est illo ³¹:» cognominem ejus Joannem Evangelistam significat, quem Salvator appellavit ³² ionitruī Filium; et præ omnibus, divina edisserens, in prædicatione evangelica excludit; quam Dominus ipse et herus regni, seu ad interminabile illud regnum sequentibus præducem, regnum cælorum nominavit. Ait enim: «Euntes prædicate: Appropinquavit in vos regnum cælorum ³³.» Porro eos refellit etiam illa David de illis prædictio, dicens: «Deus statit in synagoga deorum: in medio autem deos dijudicat ³⁴:» velut Christus verus Deus et natura Dominus prænuntietur, ut in medio sanctorum discipulorum stans, judicioque conferens præfatum Baptistam tum anti-

quioribus prophetis, tum juniori Joanni et regni æterni præconi.

IX. Neque aliquem offendat quod dicit deos, cum Deum audiat: nam scriptum est: «Ego dixi: Dii estis, et filii Excelsi omnes ³⁵.» Neque enim Scriptura, cum deos nominat, Deum verum iis com-

posuit qui non sunt aliquid, sed eos qui « Spiritu Dei aguntur »³⁷, Dei filios et deos renuntiavit: quemadmodum etiam Paulus scripsit. Christus itaque Dominus noster, non ea tantum ratione qua est Deus, omnibus supereminet, sed qua etiam homo factus est. Idcirco et illud scriptum est: « Quis similis tibi in diis, Domine »³⁸? Qui enim, qui ex copula partus est, virginali partui fuerit comparabilis? Aut qui simplex et purus homo, vel etiam deus propter virtutem secundum gratiam, quomodo Moysen nominatus est³⁹, Deo vero dignatione et clementia sine mutatione incarnato, seu expresso caractere, responderit? Quod sane et per prophetam ait: « Sicut distat cœlum a terra: sic distant viæ meæ a viis vestris »⁴⁰. — Caput autem eorum quæ dicuntur⁴¹, tum istud, tum Baptistæ testimonia de Salvatore, cum dixit: « Non sum dignus procumbens, solvere corrigiam calceamentorum ejus »⁴². Quando « Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus »⁴³. Postquam igitur et David propheta, et Joannes ipse, comparatione majori divinæque Christi majestati testimonium perhibuerunt; quis ita fatuus, ut adversus manifesta pugnam sibi assumat; eumque, qui velut Rex et auctoritate, in suo ipsius regno stationem præbeat, accipientibus exæquet atque componat? Cæterum Christianissimis hominibus dico, ut de iis quæ universa exsuperant et sunt inenarrabilia, talia sapiant sentiantque. « Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, » ait sacer sermo, *propter excellentem gloriam*⁴⁴. Idcirco etiam dixit: « Si ego glorifico me ipsum, gloria mea nihil est »⁴⁵.

X. Verum satis fuerint dicta, ut qui sunt sanæ mentis certo persuadeantur, quo præcipua nobis mediocritas constiterit. Rursus autem ad scopum propositum revertamur: verbomirantes, probeque exquirentes spiritualem justorum reverentiam theologiamque, Simeonis, inquam, et Annæ: atque, senex quidem, sinus ad consensionem, habenti cœlum sedem, terramque pedum scabellum⁴⁶ explicaret: vetula autem, quæ de ipso erant prophetiæ, expectantibus redemptionem edisseruerit. Papæ miracula! Moyses in Sina, metu coarctabatur, timensque ac tremens adibat loquentem⁴⁷: « Simeon vero, sacra assumpta fiducia nihilque dubitans, ad eum qui oracula Moysi edebat, accedit, suscipitque in ulnas, et circumgestat operosis pennis sedentem in throno cherubico, submittitque duplex canticum: « Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace: Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum; lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuæ Israel »⁴⁸. Bene vir spiritalis renuntiavit, spirituale mundi lumen inducens conciliansque. Indigebant enim, « qui in tenebris et umbra mortis »⁴⁹, diei

³⁷ Rom. viii, 14. ³⁸ Psal. lxxxv, 8. ³⁹ Exod. vii, 2. ⁴⁰ Isa. lv, 9. ⁴¹ Hebr. viii, 1. ⁴² Marc. i, 7. ⁴³ Joan. i, 16. ⁴⁴ II Cor. iii, 10. ⁴⁵ Joan. viii, 51. ⁴⁶ Isa. lxxvi, 1. ⁴⁷ Exod. xix, 5. ⁴⁸ Luc. ii, 29-32.

(90) Fortasse, Μωϋσῆν

(91) Erat, μεταβάλλως.

ἀλλὰ τοὺς « Πνεύματι Θεοῦ ἀγομένους, » τοὺς Θεοῦ καὶ Θεοῦ ἀνεκέρηξεν· ὡς καὶ Παῦλος γεγράφηκε. Χριστὸς τοίνυν ὁ Κύριος ἡμῶν, οὐ μόνον καθὼς Θεὸς ἐστὶ, πάντων ὑπέρκειται, ἀλλὰ καὶ καθὼς ἄνθρωπος γέγονε. Διὸ γέγραπται καὶ τοῦτο· « Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, Κύριε. » Πῶς γὰρ συνουσιαστικὸς τόκος παρθενικῶ συγκριθῆσεται τόκῳ; καὶ πῶς ἄνθρωπος ψιδός, ἢ καὶ Θεὸς δι' ἀρετὴν κατὰ χάριν, ὡς Μωϋσῆς (90) ὠνόμασε, Θεῷ ἀληθινῷ διὰ φιλανθρωπίαν σαρκωθέντι ἀμεταβάλλως (91) συγχαρκτηρίζεται; Ὁ δὲ καὶ φησὶ διὰ τοῦ προφήτου· « Ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχουσιν αἱ ὁδοὶ μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν. » — « Κεφάλαιον δὲ καὶ τοῦτο ἐπὶ τοῖς λεγομένοις » καὶ αἱ τοῦ Βαπτιστοῦ περὶ τοῦ Σωτῆρος μαρτυρίαι, ἐν αἷς εἶρηκεν· « Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας, τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος λῦσαι. » Ἐπεὶ δὲ « ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν » ὁπότε γοῦν καὶ Δαβὶδ ὁ προφήτης καὶ αὐτὸς Ἰωάννης μεμαρτυρήκασιν τῇ ἀσυγκρίτῳ καὶ θεϊκῇ τοῦ Χριστοῦ μεγαλειότητι· τίς οὕτω ἡλίθιος τοῖς φανεροῖς ἀντιμαχῆσαι, καὶ τὸν παρέχοντα βασιλικῶς καὶ αὐθεντικῶς τὴν ἐν τῇ αὐτοῦ βασιλείᾳ διαγωγὴν, τοῖς λαμβάνουσιν ἐξιῶσαι καὶ συγκρίναι; Ἀλλὰ λέγω τοῖς χριστιανικοτάτοις τοιάδε περὶ τῶν ὑπερανεστηχοτάτων ἀπάντων καὶ ὑπεραφράστων φρονεῖν. « Οὐδὲ γὰρ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, » φησὶν ὁ λόγος, *ἔνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης*. Διὸ καὶ ἔλεγεν· « Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτὸν, οὐδὲν ἐστὶν ἡ δόξα μου. »

I. Ἀλλὰ ἀποχεῶν πρὸς ἀποπληροφορίαν τοῖς ἀρετιφρονοῦσι, διὰ τὸ τῆς συμμετρίας ἀριστον, τὰ λεγόμενα αὐθις δὲ ἐπὶ τὸν προκείμενον σκοπὸν ταλανδρομήσωμεν, τῷ λόγῳ τὴν πνευματικὴν τῶν δικαίων εὐλάβειαν καὶ θεολογίαν, Συμεῶνός τε καὶ Ἀννης, θαυμάζοντες καὶ ζητοῦντες ἐν καλῷ καὶ τὸ, πῶς ὁ μὲν γεραίος τοὺς κόλπους πρὸς ἐπίδασιν ἐφήπλου τῷ τὸν οὐρανὸν ἔχοντι θρόνον καὶ τὴν γῆν ὑποπόδιον· ἡ δὲ πρεσβῦτις τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας διεξίει, τοῖς τὴν λύτρωσιν ἀπεκδεχομένοις. Βαβαὶ τῶν θαυμάτων! Μωϋσῆς ἐν τῷ Σινᾷ δέει συνείχετο, καὶ φόβῳ καὶ τρόμῳ προσέειπε λαλοῦντι (91')· Συμεῶν δὲ ἱεροθαρσαλέως καὶ ἀδιστακτικῶς προσέειπε τῷ ἐκείνῳ καυχρηματικῷ, καὶ ταῖς ἀγκάλας ὑποδέχεται, καὶ περιφέρει φιλεργοῖς πτέρυξι τὸν καθήμενον ἐπὶ θρόνου Χερουδικοῦ, καὶ τοὺς δοκτοὺς ἀναπέμπει ὕμνους·

« Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ. » Καλῶς ὁ πνευματικὸς, τὸ πνευματικὸν τοῦ κόσμου φωταγωγῶν φῶς ἀνηγόρευσε. Ἐδέοντο γὰρ, « οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθήμενοι, » τῆς δωδεκαώρου καὶ νεκρᾶς ἡμέρας. Διότι ἐπεσκότα-

(91') F. πρὸς τὸν λαόν. EDIT.

σεν ἡ διαβολικὴ ἀχλὺς τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ ἀνεστάτωσε, καὶ ὑπενόθευσεν ἀπὸ τοῦ πλάσαντος τοὺς ὑποδίκους γενομένους διὰ τὴν παράβασιν. Διὰ τοῦτο ἡ φωτιστικὴ ἐπελθοῦσα ἡμέρα, τοὺς ἐκουσίως ἐν χλευαστικῇ ἀπάτῃ ἀναστατωθέντας ἐπὶ τὸ κακὸν, αὐθαιρέτως αὖθις ἐν ἐλέει μετοχέτευσεν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, καθάπερ ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου φωτὸς, τοὺς δώδεκα ἀποστόλους τοῖς πέρασι τῆς οἰκουμένης ἐξαποστείλασα· ὡς φησι περὶ τοῦ Σωτῆρος καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ προφήτης Ἀμβακούμ· « Ἐπιθήσῃ ἐπὶ τοὺς ἵππους σου, καὶ ἡ ἵππασία σου σωτηρία. » Καὶ αὖθις· « Ἐπεδίδασας εἰς θάλασσαν τοὺς ἵππους σου τράσσοντας ὕδατα πολλά. » Περὶ ὧν τὸ Ἰουδαϊκὸν στίφος ἐν Θεσσαλονικῇ ἀτχάλλον ἐβόα· « Οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες οὗτοι, καὶ ἐνθάδε πάρεσιν· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράττοντες, καὶ βασιλέα ἕτερον λέγοντες Ἰησοῦν. » Καὶ τοῦτο οὐ ξένον τῇ Ἰουδαίων μανίᾳ· σύνηθες γὰρ τούτοις, ὁ μετὰ τῶν ἀγίων νεωτερισμός. Καὶ γὰρ τὸν μὲν Μωϋσῆν εὐχόμενον ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς ἀδικοῦντα ἐξυβρίζον. Ἀαρὼν δὲ ἐπὶ μοσχοποιίαν ἐνάγκαζον. Καὶ Ἰερεμίαν εἰς λάκκον βορβόρου κατηκόντιζον. Καὶ νῦν κατὰ τῶν ἀποστόλων λυττιῶντες, ἀναστάτους ἀποκαλοῦσι, καὶ τυραννικοὺς ἀποκαλοῦσι Καίσαρος. Ἀλλὰ τί τὰ σωτήρια προσκόπτετε, ὦ Ἰουδαῖοι; Τί ὀχλαγωγεῖτε κατὰ τῶν εὐεργετῶν; Ἔως τίνος ἀφεγγεῖ νυκτὶ παρομοιάζετε; ὡς γέγραπται· « Νυκτὶ ὡμοίωσα τὴν ἡμέραν σου. » Καὶ πάλιν· « Καὶ σὺ πύργος αὐχμώδης. » Βασιλέα κηρύττουσιν οἱ εὐσεβεῖς τὸν Ἰησοῦν, ὀρθὰ λέγοντες· οὐ τυραννικῶς, ἀλλὰ φυσικῶς κεκτημένον τὸ βασίλειον· « Δι' αὐτοῦ γὰρ βασιλεῖς βασιλεύουσι, » καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς.

ΙΑ'. Λέγετε δέ μοι τῆς ἀληθείας οἱ κατηγόροι· Ὅποιος τρόπος τῆς Ἰησοῦ βασιλείας; πῶς ἐπεστράτευσεν τῷ τυράννῳ; πῶς ἐξεπόρθησεν τὴν τούτου δυναστείαν; πῶς καθεῖλε τὸν καθ' ἡμῶν ἰσχυρόν; πῶς διήρπασεν τὰ σκῦλα αὐτοῦ ἡμᾶς, οἷς πρὸς πᾶσαν ἀτοπίαν ἐκέχρητο; Τίς ἡ ὀπλοθήκη; τίς ἡ παντευχία; Ἀλλ' οὐκ ἀνέχονται οἱ δυσμενεῖς τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ζωὴν ἀποστρεφόμενοι, φράσαι τὸ καινοπρεπὲς τοῦ θαύματος. Ἰσασιν γὰρ εἰς ἔλεγχον περιτρεπόμενον αὐτοῖς τοῦτο. Τοῖς μὲν ἀνθρώποις ποικίλη κατεσκευάσται ἐκ σιδήρου πανοπλία εἰς ἀντίληψιν καὶ περίφραξιν τῆς σαρκικῆς καὶ ἐώλου ἀσθενείας· τῷ δὲ Βασιλεῖ Ἰησοῦ καὶ Θεῷ, δυνατῷ ὄντι, ἐναντίωσιν ἔχει, εἰ κατὰ τὰ ἀνθρώπινα ἡ παράταξις γεγένηται. Τὴν γὰρ οἰκείαν δύναμιν κατακρύψας διὰ τῆς ἀσθενεστάτης ἀναφανδὸν σαρκὸς, ἀναφανεῖ τοῖς πρὸς πόλεμον ἐνθίσγουσι (92), « θώρακα μὲν ἐνδεδυμέ-

A illius duodecim horarum et mortuæ (93), sedebant. » Diabolica enim caligo humanum genus tenebris oppleverat subverteratque, atque a transgressionem reos effectos, ab opifice ceu adulteros abalienaverat. Idcirco superveniens luminis dies(94), ipsos sponte, illudente errore, in malum subversos ac labefactatos, ultro rursus in bonum misericordia transvexit, velut solaris luminis radiis, duodecim destinatis in orbis fines apostolis: quemadmodum de Salvatore et apostolis Habacuc propheta dicit: « Ascendes super equos tuos, et equitatio tua salus ⁹⁰. » Et iterum: « Superduxisti in mare equos tuos, conturbantes aquas multas ⁹¹. » Hæc Judæorum cætus indigne ferens Thessalonicæ clamabat: « Hi qui terrarum orbem conturbaverunt, hoc quoque venerunt: et hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Jesum ⁹². » Nec ea res Judaico furori est insolens: ita enim moris habent, nova moliri adversus sanctos. Etenim Moysen pro ipsis precantem, velut inferret injuriam, contumeliose habuerunt. Aaron vero ut vitulum faceret, adegerunt. Jeremiani denique in lacum luti jaculantes projecerunt. Nunc autem rabie adversus apostolos furentes, conturbatores vocant, et qui tyrannidem moliantur adversus Cæsarem. Quid porro, Judæi, salutaria propellitis? Quid turbas beneficiis cietis? Quandiu nocti illuni assimilamini? sicut scriptum est: « Nocti comparavi diem tuum; » et iterum: « Et tu turris squalens ⁹³. » Pii recte Jesum prædicant regem, non velut tyrannice regnum obtineat, sed a natura: « Per eum enim reges regnant ⁹⁴, » et tyranni terræ dominantur (95).

XI. Porro qui veritatem criminamini, mihi dicite: Quomodo habet Jesu regnum? quomodo exercitum duxit adversus tyrannum? quomodo ejus principatum labefactavit? quomodo fortcm nobis adversarium dejecit ⁹⁵? quomodo diripuit ejus spolia? nos nimirum, quibus ad quævis absona utebatur. Quod ejus armamentarium? quæ armatura? Verum non sustinent Christo infensi vitamque aversantes, miraculi novitatem edicere. Norunt enim id sibi in reprehensionem cedere. Equidem, varia ex ferro fabricata hominibus constat armatura, ad carnalis vanæque infirmitatis tuitionem et munimen: at Regi Jesu et Deo, cum sit potens, adversum fuerit, ut more humano aciem instruat. Suam enim ipsius virtutem carne propalam infirmissima occultans, cominus ad pugnam congregientibus se ipsum demonstrat: « Loricam quidem indutus, ju-

⁹⁰ Habac. iii, 8. ⁹¹ ibid. 13. ⁹² Act. xvii, 6, 7. ⁹³ Mich. iv, 8. ⁹⁴ Prov. viii, 19. ⁹⁵ Matth. xv, 29.

(92) Fortasse, ἐνθίσγουσι.

(93) Diei illius duodecim horarum et mortuæ: τῆς δωδεκωρίου καὶ νεκρᾶς ἡμέρας. Qualis nimirum illa fructuosa illa dies operariorum tota die, et ad undecimam desidentium.

(94) Idcirco superveniens luminis dies: ἡ φωτιστικὴ ἐπελθοῦσα ἡμέρα. Dies gratiæ et Christi, qui se ipsum lumen, ad quod nobis ambulandum sit, vocat: et a quo ceu sole, duodecim apostoli ceu

radii duodecim in orbem missi, totum cum lumine, divinis ardoribus impleverunt.

(95) Et tyranni terræ dominantur: καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς. Videtur quasi ex eodem Prov. viii, referre, ubi tamen nec LXX, nec Vulg. habent. Forte duos locos, ut passim solet, in unum conflavit. Nondum etiam occurrit locus ille: Nocti comparavi diem tuum.

stitiam, juxta Scripturam⁸⁶: galeam vero judicium sine simulatione: spem autem, inexpugnabilem sanctitatem: idque ipsum quod ab adversariis carne superatus teneri videretur, eos qui detinerent inanes viribusque vacuos triumpho egit.

XII. Hujusmodi est, o Judæi, regis nostri Christi acies, tametsi vos reprehensionem paretis. Porro etiam destinavit in orbem terræ, qui convellerent errorem: inerimes duces, sine ira, absque sanguine; qui quidem uno pietatis præconio, omnem sublimitatem efferentem se adversus ejus divinam unionem convellerent; omne vero genus humanum illuminarent, quemadmodum ait propheta: « In luce sagittæ tuæ ibunt, in fulgure coruscationis armorum tuorum⁸⁷. » Idcirco etiam clamat divinissimus Apostolus: « Nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum: consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus Deum, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi⁸⁸. » O miraculum! o ineffabilem et adorandam bonitatem! o divinum et inenarrabilem, paternum in nos Domini amorem! Ut legitimo ordine, non potentia vim faciente, eorum provide salutem peregit, quos colloquio inductioneque fur ille generis a vita abduxerat: atque unde primus parens abstraxerat, prospere reduxit; ubi execrabilis quidem hostis irrisionem erroremque, in scientia despuissent, ac ceu capitis ardorem depulissent (96); unam vero utilem regulam, ut nimirum nihil pietati et religioni præferrent, agnovissent: sensim inde ac velut sine sensu, a fabuloso gentilium cultu spem habente in mortuis abominationibus idolisque, resilierunt: a Judaica autem insipientia, velut confitente æternum vivæ et immobilis divinæ substantiæ justam dilucidissimamque notionem; subsistens, inquam, ipsius Verbum Filiumque manifestissimum, longius recesserunt: ac rectam firmamque Dei veri notitiam receperunt: Deum confitentes vivum, qui in vivente simul Deo, simulque Filio bono, divinoque et ejusdem substantiæ Spiritu, suam nobis indivisam Trinitatem revelavit: qui in ejusdem secum substantiæ et incommutabili testificato⁸⁹ Filio suo (97), occultam paternam rationem notamque producit ac palam statuit: qui nobis universæ prophetiæ fructum exhibuit Jesum Christum Dominum nostrum; perfectum in deitate, et in humanitate perfectum; atque in terra sicut in cœlis ab angelis adoratum, juxta eum qui dixit: « Et cum iterum introducit

Α νορ, κατὰ τὴν Γραφὴν, δικαιοσύνην· ἡ κόρυθα δὲ, κρίσιν ἀνυπόκριτον· ἐλπίδα δὲ, ἀκαταμάχητον ὁσιότητα, καὶ τῷ κρατεῖσθαι δοκεῖν διὰ τῆς σαρκὸς τοῖς ἀντιπάλοις, εὐλοῦς καὶ ἀνισχύρους τοὺς κατέχοντας, τεθριάμβευκε.

IB'. Τοιαύτη, ὦ Ἰουδαῖοι, τοῦ βασιλέως ἡμῶν Χριστοῦ ἡ παράταξις, καὶ ὑμεῖς τὸν οἰκεῖον ταμειεύσηθε ἐλεγχον. Ἐξαπέστειλε δὲ καὶ καθαιρέτας τῆς πλάνης εἰς τὴν οἰκουμένην, στρατηγοὺς ἀόπλους, ἀοργήτους, ἀναιμάκτους, κηρύγματι εὐσεβείας μόνον ἐξαφανίζοντας μὲν πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς θείας αὐτοῦ ἐνώσεως, φωτίζοντας δὲ πᾶν γένος ἀνθρώπων, ὥς φησιν ὁ προφήτης· « Εἰς φῶς βολίδες σου πορεύσονται, εἰς φέγγος ἀστραπῆς ὀπλῶν σου. » Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεϊότατος Ἀπόστολος βοᾷ· « Τὰ γὰρ ὀπλα τῆς στρατείας ἡμῶν, οὐ σαρκικά, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ Θεῷ πρὸς καθάρσεις ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαίροντα καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ. » Ὡ τοῦ θαύματος! ὦ τῆς ἀφάτου καὶ προσκυνητῆς ἀγαθότητος! ὦ τῆς θείας καὶ ἀνεκδιηγήτου περὶ ἡμᾶς τοῦ Δεσπότου στοργῆς. Πῶς νομίζω τάξει, καὶ οὐ δυναστείας ἀνάγκῃ, συλλόγῳ (97) τε καὶ πειθῇ ἀποδο[υ] κομισθέντων τῆς ζωῆς ὑπὸ τοῦ κλεψογόνου ὠκονόμηκε σωτηρίαν· καὶ τὴν ὁθεν ἀφείλατο ὁ πρωτόπλαστος, ἐπανόδῳ κατευώδωκεν. Ἀποπτύσαντες μὲν καὶ ἀποσειριάσαντες ἐν γνώσει τοῦ μυστεροῦ δυσμενεῦς τὴν χλεύην καὶ πλάνην, ἕνα δὲ ὅρον ἐπεγνωχότες λυσιτελῇ, τὸ μηδὲν τῆς εὐσεβείας προκρίνειν· ἐντεῦθεν τῆς μὲν Ἑλληνικῆς μυθοθησκείας, ὥς ἐν νεκροῖς προσοχθήμασι τὰς ἐλπίδας κεκτημένης, ἀνεπισθῆτως ἀπεπήδησαν· τῆς δὲ Ἰουδαϊκῆς ἀξυνεσίας, ὥς μὴ ὁμολογούσης τῆς αἰζώου καὶ ἀκινήτου θείας οὐσίας τὸ ἐνδίκον καὶ τηλαυγέστατον γνῶρισμα, τὸν ἐνυπόστατον αὐτῆς Λόγον καὶ ἐμφανέστατον Υἱόν, ἐμακρύνθησαν· τῆς δὲ ὀρθῆς καὶ βεβαίας περὶ τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν γνώσεως ἐπιλάβοντο· ζῶντα Θεὸν ὁμολογοῦντες, τὸν ἐν τῷ ζῶντι ἅμα Θεῷ καὶ ἅμα ἀγαθῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Θεῷ καὶ ὁμοουσίῳ Πνεύματι, τὴν ἀμέριστον αὐτοῦ Τριάδα ἡμῖν ἀποκαλύψαντα, τὸν ἐν τῷ ὁμοουσίῳ καὶ ἀπαραλλάκτῳ αὐτοῦ Υἱῷ μεμαρτυρημένῳ, τὸ τῆς πατρικῆς χρυφίότητος γνῶρισμα πράγοντα, τὸν ἀναδείξαντα ἡμῖν πάσης θείας προφητείας τὴν καρπὸν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Κύριον ἡμῶν, ἄρτιον ἐν θεότητι, καὶ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ προσκυνούμενον ὑπ' ἀγγέλων ἐπὶ γῆς ὥς ἐν οὐρανοῖς, κατὰ τὸν εἰρηκότα· « Ὅταν δὲ εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει. Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες οἱ ἄγγελοι Θεοῦ. » Προσκυνησάτωσαν δηλαδὴ

⁸⁶ Ephes. vi, 15. ⁸⁷ Habac. iii, 11. ⁸⁸ II Cor. x, 4, 5. ⁸⁹ Matth. iii, 17; xvii, 5.

(96) *Ac ceu capitis ardorem depulissent*: ἀποσειριάσαντες. Multa Thes. et alii in simplex σειρίῳ et σειρίαις, quibus designatur morbi genus ex quadam capitis inflammatione: forte ἀπὸ τοῦ σειρίου, quod tempore caniculæ, solis ardor majus periculum ejusmodi morbi creet. Est elegans metaphorā.

(97) *Et incommutabili testificato Filio suo*, etc.: καὶ ἀπαραλλάκτῳ Υἱῷ αὐτοῦ μεμαρτυρημένῳ, κ. τ. ἐξ.

Qui testificando Filium suum per omnia similem et ejusdem omnino secum substantiæ, etiam se ipsum et quod Pater est, edicit proditque; quod relatis est proprium. Erat paternæ illius χρυφίότητος γνῶρισμα valde obscurum, antequam solemnī illa testificatione ad quam alludit auctor, in Jordane detegeretur.

(97) F. συν λόγῳ. Edit

πρώτοις τοῖς, (98) ἐπὶ φάτνης· Συμεὼν δὲ καὶ Ἄννα δευ-
τερεῦσι ἐν τῷ ναῷ· μάγοι δὲ μετέπειτα ἐν Βηθλεὲμ·
καὶ καθεξῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, οἱ εἰς υἱο-
θεσίαν εἰσληπτοί, κατὰ τὴν τοῦ Ἰσαὰκ ἐπὶ
Ἰακώβ προμήνυσιν· περὶ ὧν ὁ Παῦλος φησιν·
« Ἐλάβομεν πνεῦμα υἱοθεσίας ἐν ᾧ κράζομεν· Ἀββᾶ,
ὁ Πατήρ. »

Accepimus spiritum adoptionis in quo clamamus: Abba, Pater ⁶⁰.

ΙΓ'. Ἀλλὰ τί πρὸς τὰ τελούμενα ἡ θεία καὶ πανύ-
μνητος παρθενική μήτηρ; Ἐθαύμαζε μὲν εἰκότως τὰ
λεγόμενα. « Διετήρει δὲ ὁμῶς μετὰ τῶν προλαβόν-
των καὶ ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ. » Πρὸς ἣν ὁ Συμεὼν ὑπ-
αγορίαν ἐντίθεται φάσκων· Ὡς περιστρεφόμενα
καὶ ὀκέραιε. Ὡς σκῆνωμα ἁγίον τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,
ἐν ᾧ ἁγιοσύνη καὶ μεγαλοπρέπεια πᾶσα ἐνιδρύεται.
« Οὗτος, » ὃν σὺ τέτοκας ἀπορρήτως, « οὗτος καί-
ται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσ-
ραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Καὶ σοῦ δὲ
αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν
ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. »
Ἀλλὰ τί τοῖς παιδοῖς σκυθρωπὰ καταμιγνύεις, ὦ
πρεσβυτά. Μέχρι τῆς δεῦρο, φῶς καὶ δόξαν ἀγο-
ρεύεις, καὶ νῦν πτώσιν διαγγέλλεις, καὶ ῥομφαίαν
τῇ συλλαβούσῃ διαγράφεις; Ναί, φησί· πάντα γενή-
σεται ἐν καιρῷ αὐτῶν· πτώσις μὲν, τοῖς ἀπίστοις·
ἀνάστασις δὲ, τοῖς πιστεύουσι. « Καὶ εἰς σημεῖον
ἀντιλογίας. » Ἵνα τὴν οἰκουμένην ἀπὸ δειξέων καὶ
δυνάμεων παραδειχθῇσωμεν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.
Καὶ τῆς παρθενικῆς δὲ ψυχῆς ἔσται ποτὲ βάσανος
ὑπὸ ποικίλων εἰσιόντων καὶ ἐξιόντων λογισμῶν. Οὐ
γὰρ περὶ ἐλαχίστων ὁ λόγος, ἀλλὰ περὶ Θεοῦ, περὶ
μεταθέσεως ἡθῶν καὶ νόμων, περὶ μεταβολῆς ἀνθρώ-
πων, περὶ ἐνώσεως λαῶν, περὶ ὁμονοίας ἐθνῶν, περὶ
συναφείας γλωσσῶν, περὶ ἀδαιρέτου θρησκείας, περὶ
καθαιρέσεως τυράννου. Καὶ πῶς οἴονται ταῦτα πάν-
τα ἀφορητῇ καταργασθῆναι; Διὰ τοῦτο, οἱ μὲν πε-
σοῦνται· οἱ δὲ, νεκρωθήσονται· καὶ οἱ μὲν, τῷ ξενισμῷ
τοῦ σημείου ἀντιλέξουσιν· οἱ δὲ, τῇ δραστηρίᾳ αὐτοῦ
ἐνεργείᾳ ὑποκύψουσιν. Σαφέστατα ταῖνον τοῦ δικαίου
τὰ διηγήματα, ἔργῳ τὴν ἀπόδειξιν κεκτημένα. Καὶ
δείκνυται τοῦτο πρῶτον ἐκ τῶν ἡμετέρων νεύσεδων

XIII. Verum (1) quid ad hæc quæ peragebantur diva omnique laude celebranda parens Virgo? Miraba-
tur quidem ea quæ dicebantur: hæcque adeo una cum superioribus in corde conservabat. Ad quam Si-
meon in hæc fere verba consilium exponit. O columba dealbata et innocens! o spei nostræ sanctum
templum, in quo sanctitas omnis et magnificentia residet! « Hic, » quem tu peperisti (nescis), « Hic posi-
tus est in ruinam et resurrectionem multorum in Israel, et in signum cui contradicetur: et tuam ipsius
animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. » At enim, quid lætis tristia
misces, o senex? Hactenus *lumen* et *gloriam* loqueris, nuncque *ruinam* annuntias, ac parenti *gladium*
palam edicis? Maxime, inquit: erunt omnia suo tempore: ruina quidem infidelibus, fidelibus autem
resurrectio. « Et in signum cui contradicetur » late per orbem; quod nimirum apertis probationibus ac
virtutibus, non levitate ab hominibus recipiendum sit. Sed et virginalis animi tui erit quandoque tormen-
tum ex variis cogitationibus subeuntibus ac exeuntibus. Neque enim de minimis res erit; sed de Deo,
de morum legumque translatione, de mutatione hominum, de unione populorum, de concordia gentium,
de adunatione linguarum, de indivisa religione, de destructione tyranni. Qui vero isthæc fieri queant sine
strepitu? Idcirco cadent alii, alii resurgent; alii vita donabuntur, alii mortem incurrent. Atque alii quidem

A primogenitum in orbem terræ, dicit: Et adorent
eum omnes angeli Dei ⁶⁰; » adorent, scilicet primi
illi ad præsepe positi; post illos vero Simeon et
Anna secundas suscipiant in templo; postea magi
in Bethleem; ac deinceps per orbem universum,
qui in filios adoptione asciti sunt, juxta quod Isaac
prænuntiavit in Jacob ⁶¹: in quæ ait Paulus: « Ac-
cepimus spiritum adoptionis in quo clamamus: Abba, Pater ⁶². »

XIII. Cæterum quid diva summeque laudabilis
Virgo mater ad ea quæ peragebantur? Sane merito
sermone mirabatur. « Conservabat vero etiam ista
cum prioribus in corde suo ⁶³⁻⁶⁴. » Ad quam Simeon
prænuntians ait: O columba dealbata et innocens!
O spei nostræ sanctum templum, in quo sanctitas
omnis et magnificentia residet! « Hic, » quem arcana
tu ratione peperisti, « hic ipse positus est in ruinam
et resurrectionem multorum in Israel, et in signum
cui contradicatur: et tuam ipsius animam pertrans-
ibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus co-
gitationes ⁶⁵. » Enimvero, quid lætis tristia misces,
o senex? Hactenus *lumen* et *gloriam* loqueris; nunc
vero *ruinam* annuntias, matrique quæ concepit,
gladium describis? Maxime, inquit, erunt omnia
suo tempore; ruina quidem infidelibus, fidelibus
autem resurrectio: « Et in signum contradictio-
nis, » ut indicibus virtutibusque (99), terrarum orbem
ab hominibus conferamus contendamusque. Cæte-
rum animæ quoque Virginis erit quandoque sum-
tormentum a variis cogitationibus ingredientibus et
egredientibus. Neque enim de minimis est sermo,
sed de Deo, de consuetudinum legumque transla-
tione, de mutatione hominum, de unione populo-
rum, de concordia gentium, de adunatione lingua-
rum, de indiviso religionis cultu, de tyranni destru-
ctione. Qui vero putandum, omnia hæc perfici
posse sine strepitu et conturbatione? Idcirco alii
quidem ruinam patientur, mortificabuntur alii:
atque futurum est, ut hi quidem contradicant novo
signo; hi autem efficaci ejus virtuti succumbant et
cedant. Sunt igitur a justo relata, operis demonstra-
tione probata, summe conspicua. Ac primum rem

⁶⁰ Hebr. i, 6; Psal. xcvi, 8. ⁶¹ Gen. xxvii, 29. ⁶² Rom. viii, 15. ⁶³⁻⁶⁴ Luc. ii, 19. ⁶⁵ ibid. 34, 35.

(98) Fortasse, πρώτοι οἱ.

(99) Ut indicibus virtutibusque, etc., Ἵνα τὴν οἰκου-
μένην ἀπὸ δειξέων καὶ δυνάμεων παραδειχθῇσωμεν
ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ut ipsum secum mundum argu-
mentis et virtutibus ab hominibus et penes homines
conferamus. Sensus quidem non ita obscurus; mi-
nus tamen forte sana littera. Vult ergo esse illud

contradictionis signum, ut quisque contra alte-
rum velut comparetur, suæque virtutis specimen
vel adorato, vel blaspheme repulso, edat.

(1). Hæc usque ad finem ex luculentiore card.
Maz. codice Latine reddita, ita refert Combefisius
in sua *Bibl. Patrum concion.* tom. I, p. 475, ubi
locus ita incipit: Verum quid, etc.

probat doctorum nostrorum pietas. Qua vero id ratione? Audi. Fuit prius Paulus incredulus in ignorantia; demumque, agnita Christi virtute, ingenue prædicavit: « Non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Christi ⁶⁶. » Rursus dubitavit Thomas ille ⁶⁷; cumque palpasset, deinceps desideratum confessus est « Dominum et Deum suum. » Sed et filii Joseph (2) quandoque increduli fuerunt, sicut evangelista testatur ⁶⁸: experimento autem comperta veritate scripserunt, Jacobus nimirum et Judas, toti mundo, « Dei se et Domini Jesu Christi esse servos ⁶⁹; » quorum nos omnes utinam efficiamur participes, ejus gratia qui eos elegit in apostolos, Jesu Christi Domini et Dei nostri: cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, honor et adoratio, sicut erat a principio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

διδασκάλων. Καὶ πῶς; ἄκουε· Ἠπίστης πρότερον ὁ Παῦλος ἐν ἀγνοίᾳ· καὶ ἔσχατον μαθὼν τὴν τοῦ Χριστοῦ δύναμιν, εὐγνωμόνως ἐκήρυξεν· « Οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. » Πάλιν ἀμφέβαλεν ὁ Θωμᾶς, καὶ γενόμενος ψηλαφητῆς, ὕστερον τὸν ποθοῦμενον « Κύριον καὶ Θεὸν ἑαυτοῦ » ὡμολόγησεν. Ἠπίστησαν δὲ ποτε καὶ οἱ τοῦ Ἰωσήφ υἱοί, καθὼς μαρτυρεῖ ὁ εὐαγγελιστής· καὶ τῇ πείρᾳ διδαχθέντες τὸ ἀληθές, γεγραφήκασιν Ἰάκωβος καὶ Ἰούδας παντὶ τῷ κόσμῳ, « Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δούλους ἑαυτοὺς εἶναι· » ὧν μέτοχοι γένομεν πάντες ἡμεῖς, ἐν χάριτι τοῦ ἐκλεξαμένου αὐτοὺς εἰς ἀποστόλους, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ, σὺν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

signo contradicent pro ejus novitate, alii efficaciam ejus virtuti succumbent. Sunt igitur a justo relata summe conspicua, eventu ipso comprobata. Ac primo rem ostendit nostrorum doctorum pietas. Qua id ratione? Accipe. Fuit quondam Paulus incredulus in ignorantia; demumque agnita Christi virtute, ingenue prædicavit: « Non sum dignus vocari apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei. » Rursus dubitavit Thomas, iterumque dilecti palpator effectus, Dominum illum Deumque confessus est. Sed et filii Joseph quandoque increduli fuerunt, sicut evangelista testatur; periculo tamen veritatem docti, toti mundo scripserunt Jacobus et Judas, Dei se et Domini Jesu Christi esse servos: quorum nos omnes utinam efficiamur participes, ejus gratia qui illos in apostolos elegit, Jesu Christi Domini nostri: cum quo Patri et Spiritui sancto, gloria, honor et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

In Domini nostri Jesu Christi diem natalem (3).

I. Hodierna solemnitas parens est omnium solemnitatum. Ex hac namque festiva die festivitatum circulus omnis exoritur. Sive enim martyrum memoriam colimus, is hodie natus est cui illi testes exstiterunt, istud festivitatis illis præbens initium; sive Christi passiones celebramus ex quibus medelam nobis asciscimus; hodie qui eas perpeusus est, in hunc mundum homo factus advenit, ut earum nobis efficeretur socius. Erat quidem et ante partum Deus, et apud nos erat, sed non nobis conspicuus. Nobiscum erat, sed nos eum non videbamus. « In mundo enim, inquit, erat, et mundus eum non cognovit ⁷⁰. » Quamobrem erat quidem apud nos, at non videbatur a nobis: post partum autem adest is ipse ut semper erat, nosque eum videmus. Id-

Circo ejus adventum manifestationem dicimus. Nam nobis quoque tunc aderat, cum eum videre minime poteramus. Iis qui ignorabant tunc advenit, cum illis est cognitus. Belle sane. Prius quidem sua præsens natura erat; mihi tamen ut videretur, præsens non erat. Nunc autem cum a nobis visus est, etiam nobis advenit, qui et prius nobiscum erat. Quia enim ejus ignorance tenemur, qui minime nobis conspicuus existit, ut ipsum quis sit assequi non valeamus, fit homo, qui per naturam mansit invisibilis. Atque is qui est semper, partu hodie editur, ut tu esse eum cognoscas, non ut ille rerum productus naturam esse incipiat. Sive ergo martyrum memoriam colimus, hodierna solemnitas ejusmodi parens est solemnitatum. Sive ejus celebramus passiones qui nostri causa pati dignatus est, qui voluit pati hodie in mundum venit, hodiernam-

⁶⁶ 1 Timoth. i, 15. ⁶⁷ Joan. ⁶⁸ xx, 25. Joan. vii, 5. ⁶⁹ Jac. i, 1; Judæ, 1. ⁷⁰ Joan. i, 10.

(2) *Sed et filii Joseph*: καὶ οἱ τοῦ Ἰωσήφ υἱοί. Sic quoque Gregorius, Epiphanius alique Græci opinati sunt de re uxoria beatissimi Joseph, ante Mariæ nuptias. Nec rem ita abhorret pietas Christiana: quanquam Hieronymi opinio contra Helvidium, ut virgo Virgini junctus sit, futurus loco patris virgini Jesu, velut majori pietate, in re minus perspecta, amplectenda videatur; nullo tamen præjudicio aliter sentientium. Vossius abrogat Chrysostomo orationem εἰς τὸν Εὐαγγελιστὴν, ejus sæpius nomine editam, eo præsertim titulo, quod complectatur illam sententiam de re Joseph uxoria, et ejus duplici conjugio; tribuitque ex Romani cujusdam codicis fide, Gregorio Thaumaturgo; velut fetus, minus sanæ doctrinæ Chrysostomo, satis sanæ videri debeat Θεοδῶδ-

κτω et evangelistæ Joannis discipulo, Gregorio. Quare non immerito perstringit præfatum Vossium Leo Allatius in suo Eustathio: quanquam et ipse forsitan nonnihil videri possit zelo Græco calentior. Habemus illam orationem ex Regio codice, duplam circiter quam hactenus prodiit, totamque Dominicæ annuntiationis historiam, continua fere prosopopœia enarrantem, quam impressa circiter mediam abruptunt: quo stylo exstant non pauca encomiastica inscripta Chrysostomo, ut in Abraham, in Joannem Baptistam, etc., quibus magna aliquando fuit Frontonianæ Chrysostomi editioni, nec prorsus inutilis, accessio.

(3) *Ex Biblioth. Patrum concion.*, Combertus, tom. I, pagg. 111-115.